

НАУКОВА РОБОТА
НА ТЕМУ: «РОЗВИТОК, СУЧАСНІСТЬ І НАПРЯМИ
ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНО-
ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ»

2018

АНОТАЦІЯ

Актуальність даної роботи зумовлена інноваційними процесами, що відіграють вирішальну роль у контексті розвитку економіки України, необхідністю впровадження передових форм, методів та технологій, досягнень науково-технічного прогресу в соціально-економічний простір та законодавчим підсиленням економічних інтересів України у сфері державно-приватного партнерства. Дана форма взаємодії держави та бізнесу успішно впроваджена у багатьох розвинених країнах світу та дає змогу підвищити ефективність використання об'єктів державної власності на основі використання ресурсів приватного сектору, що є надзвичайно важливим для України.

Мета роботи – на основі аналізу нормативно-правової бази, господарсько-правової та цивільно-правової доктрини, узагальнень юридичної практики застосування форм державно-приватного партнерства здійснити визначення сутності державно-приватного партнерства, визначити особливості розвитку та сформулювати наукові рекомендації та пропозиції щодо удосконалення законодавства у сфері державно-приватного партнерства.

Визначена проблематика зумовила постановку наступних *завдань*:

- визначення сутності та теоретико-методологічних основ державно-приватного партнерства з метою окреслення існуючого кола правового регулювання досліджуваного інституту;
- аналіз та характеристика особливостей розвитку та сучасного стану державно-приватного партнерства в Україні;
- формулювання пріоритетних напрямів вдосконалення правового регулювання державно-приватного партнерства в Україні.

Методологічною основою роботи є сукупність філософських, загальнонаукових, приватно-наукових та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання, які в комплексі використано для вирішення поставлених завдань.

В результаті даного дослідження було визначено, що сутність ДПП являє собою інституціональний і організаційний альянс державної влади й приватного бізнесу з метою реалізації суспільно значимих проектів у широкому спектрі сфер діяльності - від розвитку стратегічно важливих галузей економіки до надання суспільних послуг у масштабах усієї країни або окремих територій.

В ході роботи було визначено, що формування специфіки відносин привласнення на основі взаємодії державної та приватної форм власності є найважливішою особливістю ДПП, що відрізняє його від інших форм взаємодії держави і бізнесу. Також відмінною особливістю ДПП від інших форм взаємодії бізнесу і держави, є залучення бізнесу в усі стадії реалізації проекту та тривалий характер співробітництва.

Більше того в ході аналізу особливостей розвитку та сучасного стану державно-приватного партнерства в Україні було встановлено, що для практичного запровадження основних форм ДПП з метою залучення приватних інвестиційних ресурсів для модернізації української економіки необхідне проведення цілеспрямованої послідовної державної політики розвитку даної форми співпраці. Вона має бути спрямована на формування сприятливого економічного та управлінського середовища для розроблення й реалізації проектів ДПП. Таким чином, для вдосконалення здійснення ДПП в Україні необхідно створити логічну модель відносин держави, бізнесу та суспільства. Налагодження пріоритетних напрямів вдосконалення має здійснюватися з орієнтацією на кращу європейську і світову практику, у тому числі враховуючи сучасні кризові тенденції.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ, ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА.....	8
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ.....	15
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ.....	21
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31

ВСТУП

Актуальність даної роботи зумовлена інноваційними процесами, що відіграють вирішальну роль у контексті розвитку економіки України, необхідністю впровадження передових форм, методів та технологій, досягнень науково-технічного прогресу в соціально-економічний простір та законодавчим підсиленням економічних інтересів України у сфері державно-приватного партнерства.

Різноманітним аспектам співпраці влади та бізнес-структур присвячено праці зарубіжних вчених М. Мейера, Дж. Чоу, Альберта Н. Лінка та інших. Питання організації державно-приватного партнерства, визначення його сутності та особливостей застосування знаходиться у центрі уваги вітчизняних вчених-економістів, дослідників з державного управління, як Ф. Узунов, Т. Лаптіц, А. Заскалкін, К. Павлюк, С. Науменкова, Я. Овсянникова, С. Мельник, К. Пашинська, О. Полякова, А. Гриценко, Б. Шевченко та інших. З господарсько-правової, цивільно-правової позиції окремі аспекти зазначеної проблематики аналізувались у працях О. Вінник, Р. Джабраїлова, Г. Знаменського, В. Мамутова, В. Попондопуло, О. Сиротюк, О. Сімсон, І. Спасибі-Фатєєвої, В. Устименка, Д. Шликова та інших.

Втім, проблематика державно-приватного партнерства залишається актуальною та потребує наукового обґрунтування напрямів вдосконалення правового регулювання інституту державно-приватного партнерства.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що утворюються під час формування та реалізації державно-приватного партнерства.

Предметом дослідження є розвиток, сучасність і напрями вдосконалення правового регулювання державно-приватного партнерства в Україні.

Мета роботи – на основі аналізу нормативно-правової бази, господарсько-правової та цивільно-правової доктрини, узагальнень юридичної практики застосування форм державно-приватного партнерства здійснити визначення сутності державно-приватного партнерства, визначити особливості

розвитку та сформулювати наукові рекомендації та пропозиції щодо удосконалення законодавства у сфері державно-приватного партнерства.

Визначена проблематика зумовила постановку наступних **завдань**:

- визначення сутності та теоретико-методологічних основ державно-приватного партнерства з метою окреслення існуючого кола правового регулювання досліджуваного інституту;
- аналіз та характеристика особливостей розвитку та сучасного стану державно-приватного партнерства в Україні;
- формулювання пріоритетних напрямів вдосконалення правового регулювання державно-приватного партнерства в Україні.

Методологічною основою роботи є сукупність філософських, загальнонаукових, приватно-наукових та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання, які в комплексі використано для вирішення поставлених завдань.

Одним з основних методів при здійсненні дослідження став *діалектичний метод пізнання реальної дійсності*, що дозволив у процесі пізнання сутності державно-приватного партнерства співставити його з іншими явищами правової дійсності, проаналізувати чинне законодавство, що регламентує процедуру застосування форм державно-приватного партнерства, розглянути їх у взаємозв'язку.

Структурно-функціональний метод дав можливість проаналізувати деякі особливості змісту нормативно-правових актів стосовно структурного поділу правових норм та відображення в них форм державно-приватного партнерства. *Історико-правовий метод* сприяв дослідженню особливостей розвитку зазначеного інституту; *статистичний* – при аналізі статистичних даних діяльності державних органів у сфері державно-приватного партнерства.

Використання *порівняльно-правового (компаративістського)*, *методів аналізу і синтезу* дало змогу розмежувати різноманітні поняття та явища, виявити їхні особливі риси, а також здійснити порівняльний аналіз національної та зарубіжної доктрини державно-приватного партнерства та

оцінити можливості застосування такого досвіду в реаліях системних перетворень українського суспільства.

Нормативною основою дослідження є норми Конституції України, міжнародних, законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, які постають правовим підґрунтям регулювання суспільних відносин, що виникають в процесі застосування державно-приватного партнерства.

Емпіричною базою дослідження є статистичні матеріали, інформація, щодо результатів діяльності органів публічної адміністрації, розміщена на їх офіційних сайтах.

РОЗДІЛ 1

СУТНІСТЬ, ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

В сучасних умовах посиленого економічного розвитку позицію одного із найбільш перспективних інструментів вирішення проблем, пов'язаних із взаємодією держави і приватного сектора в різних галузях посідає саме державно-приватне партнерство. Деталізація сутності та основних теоретико-методологічних засад поняття державно-приватного партнерства як окремого інституту законодавчого регулювання дозволить чітко зрозуміти призначення та процедуру його реалізації. В загальному розумінні термін «партнерство» має як мінімум два основні значення [1, с. 15]:

- як похідне від терміна «партнер» (фр. Partenaire – учасник; особа, що виступає разом з іншим; компаньйон, товариш у певній справі (розм.); таким чином, дане визначення припускає взаємний зв'язок, співробітництво, спільну роботу суб'єктів відносин, спрямованих на виконання певного завдання;

- економічне визначення «партнерство» – добровільна співпраця двох або кількох фізичних чи юридичних осіб, фірм, корпорацій, регіональних, міжрегіональних, міждержавних організацій, що беруть участь у спільних справах, проектах, програмах [2, с. 165].

Термін «державно-приватне партнерство» є буквальним перекладом терміна «Public – Private Partnership» (PPP), що у більшості закордонних країн вживається для визначення існуючих форм співробітництва держави та інших господарюючих суб'єктів. Критичний аналіз існуючих наукових поглядів показав, що визначення ДПП серед як вітчизняних, так зарубіжних вчених містить суттєві розбіжності [1, с. 15]. Наприклад, С. Грищенко визначає партнерство державного і приватного секторів, як таку форму співпраці між державними органами влади та світом бізнесу, що має на меті забезпечити фінансування, будівництво, відновлення, управління або утримання

інфраструктури чи надання суспільних послуг [3, с. 42]. В даному контексті неможливо не погодитись з думкою І. В. Запатріної, що «ДПП являє собою інституціональний і організаційний альянс державної влади й приватного бізнесу з метою реалізації суспільно значимих проектів у широкому спектрі сфер діяльності – від розвитку стратегічно важливих галузей економіки до надання суспільних послуг у масштабах усієї країни або окремих територій» [4, с. 53]. Разом з тим, М. Б. Джеррард, голова створеної урядом Великобританії в цілях сприяння ДПП компанії Partnership, UK, зазначає, що: «Партнерства створюються і діють на кордоні державного і приватного секторів господарства, не будучи при цьому не націоналізованими, не приватизованими активами та послугами. Таким чином, політично вони являють собою третій шлях за допомогою якого уряд може надати населенню деякі послуги» [5, с. 15].

Зауваження щодо доцільності закріплення за таким партнерством статусу публічно-приватного, в свій час висловив Г. Л. Знаменський [6, с. 176]. Підтримуючи висловлену позицію та зважаючи на той факт, що Закон України «Про державно-приватне партнерство в Україні» передбачає виключно термін «державно-приватне партнерство», поняття «державно-приватне партнерство» не варто ототожнювати із поняттям «публічно-приватне партнерство», оскільки термін «публічно-приватне партнерство» більшою мірою відображає весь діапазон відносин у рамках цього суспільного явища з урахуванням участі органів місцевого самоврядування і громадянськості.

Узагальнюючи дещо відмінні підходи до трактування поняття державно-приватного партнерства, слід зазначити, що їх об'єднуючим елементом є співпраця державних інституцій та приватного сектора з метою задоволення суспільних потреб.

Законодавче закріплення сутності та правового навантаження поняття державно-приватного партнерства визначається Законом України «Про державно-приватне партнерство в Україні» № 2404-VI від 1 липня 2010 року, який встановлює правові, економічні та організаційні засади реалізації

державно-приватного партнерства в Україні, врегульовує відносини, пов'язані з підготовкою, виконанням та припиненням договорів, що укладаються в рамках державно-приватного партнерства, встановлює гарантії додержання прав та законних інтересів сторін цих договорів [7]. Так, відповідно до вищезгаданого Закону під державно-приватним партнерством прийнято розуміти співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому Законом України «Про державно-приватне партнерство в Україні» та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним спеціальним законодавством. [7].

Теоретично, така форма співробітництва є системою відносин між державними та приватним партнерами, у ході реалізації яких ресурси обох партнерів об'єднуються з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі.

Більше того вищезгаданий закон містить ознаки державно-приватного партнерства, до яких належать наступні: надання прав управління (користування, експлуатації) об'єктом партнерства або придбання, створення (будівництво, реконструкція, модернізація) об'єкта державно-приватного партнерства з подальшим управлінням (користуванням, експлуатацією), за умови прийняття та виконання приватним партнером інвестиційних зобов'язань відповідно до договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства; довготривалість відносин (від 5 до 50 років); передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства; внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством [7].

На нашу думку, важливо додати ще кілька ознак, виокремлених такими вченими як І. П. Дубок, В. Г. Варнавський, А. В. Клименко, які відрізняють проекти в рамках державно-приватного партнерства від інших форм відносин держави і приватного бізнесу [8]: реалізація проектів, які мають важливе суспільне значення; реалізація проекту на конкурентній основі, коли для відбору приватного партнера проводиться конкурс; розподіл відповідальності між державним та приватним партнерами, коли державний партнер зосереджує увагу на визначенні цілей, якості послуг, ціновій політиці, моніторингу виконання проектів, тобто виконує регулюючу та координуючу функцію, а приватний безпосередньо реалізує проект.

Проаналізувавши наведені вище поняття та положення сутності державно-приватного партнерства, ми пропонуємо розуміти останнє як урегульоване нормами права довготривале співробітництво, переважно на конкурсно-договірній основі, органів публічної адміністрації та приватних суб'єктів господарської діяльності, спрямоване на реалізацію проектів, що мають важливе суспільне значення.

Найважливішою особливістю ДПП, що відрізняє його від інших форм взаємодії держави і бізнесу, є функціонування в умовах змішаної економіки, що базується на взаємодії державної та приватної форми власності, формуючи специфіку відносин привласнення. Таке партнерство забезпечує вибір найбільш ефективних шляхів використання як державної, так і приватної власності, оскільки відбувається їх трансформація. У результаті створюється комбінована форма власності, що забезпечує синергетичний ефект та залучення бізнесу в усі стадії реалізації проекту[10]. Так, основними перевагами участі держави у проектах державно-приватного партнерства є: скорочення витрат, пов'язаних з наданням державою суспільно-необхідних послуг; активізація інвестиційної діяльності та прискорення реалізації великих капіталомістких інвестиційних проектів, які держава самотійно навряд чи реалізувала б у найближчій перспективі; сприяння ефективному управлінню об'єктами державної власності; економія фінансових ресурсів; отримання можливості успішно

використовувати досвід та професіоналізм приватного партнера при збереженні державної власності та контролю над активами; сприяння розвитку новаторських форм проектного фінансування; оптимізація розподілу ризиків; підвищення ефективності державної інфраструктури; стимулювання підприємницького мислення та сприяння упровадженню передових методів управління в органах влади; забезпечення діалогу між владою та бізнесом на засадах партнерства [11].

Основними перевагами участі у проектах державно-приватного партнерства для приватного капіталу можна виокремити наступні: залучення до реалізації проекту бюджетних коштів; можливість доступу до раніше закритих сфер економіки (транспортна інфраструктура, житлово-комунальне господарства та інші); розширення можливостей для отримання кредитів під проект від вітчизняних та зарубіжних фінансово-кредитних установ під державні гарантії; через участь у проектах відбувається значне полегшення роботи з органами влади стосовно отримання ліцензій та іншої дозвільної документації; підвищення статусу проекту через участь у ньому держави; створення позитивного суспільного іміджу приватного партнера [11]. Проте варто мати на увазі, що обидві сторони державно-приватного партнерства зможуть скористатися вищеназваними перевагами лише у тому разі, якщо відносини між державою та бізнесом будуть формуватися на основі взаємної відповідальності для забезпечення гармонізації їх інтересів у напрямку підвищення соціальних стандартів, рівня та якості життя людей.

Система даного виду взаємодії держави та приватного секторів має містити достатню кількість форм реалізації, зважаючи на її доволі широку сферу застосування. Так, положення ч. 1 ст. 5 Закону України «Про державно-приватне партнерство» зазначає, що в рамках здійснення ДПП можуть укладатися договори про [7]: концесію; управління майном (виключно за умови передбачення у договорі, укладеному в рамках державно-приватного партнерства, інвестиційних зобов'язань приватного партнера); спільну діяльність; інші договори. Таким чином, законодавець визначив невичерпний

перелік форм, що дало можливість О. М. Вінник запропонувати корпоративну форму державно-приватного партнерства у межах засновницького договору [9, с. 53].

У світовій практиці класифікації моделей державно-приватного партнерства прийнято виокремлювати наступні форми здійснення: контракти як адміністративний договір; оренда, яка залежно від визначених договором умов може передбачати викуп державного чи муніципального майна; концесія; угоди про розподіл продукції; договори про спільну діяльність [12, с. 37-38]. Як стверджує О. Сімсон, у практиці західних країн використання державно-приватного партнерства суттєво розширилося і стало своєрідною альтернативою приватизації важливих об'єктів у галузях електроенергетики, транспорту, комунального господарства, охорони здоров'я, освіти й національної безпеки. Німеччина та Австрія використовували державно-приватного партнерства як механізм, спрямований на скорочення втручання держави, зокрема при прийнятті управлінських рішень, у секторах, що традиційно перебували у державній власності [13, с. 225].

Опираючись на міжнародний досвід, найбільш оптимальною формою державно-приватного партнерства в Україні є концесійна, яка сьогодні найбільш розповсюджена в сфері реалізації взаємодії держави та бізнесу на вітчизняному й світовому просторі. Не зважаючи на те, що за умов існування розгалуженого законодавства про концесії у різних сферах діяльності, в Україні було прийнято рамковий закон (Закон України «Про державно-приватне партнерство»), покликаний узагальнити і систематизувати сферу державно-приватного партнерства, однак, не вирішеним залишається питання співвідношення з ним спеціальних законів. Так, наприклад Закон «Про державно-приватне партнерство» виносити на розсуд державного партнера застосування цього закону до того чи іншого проекту, до того ж проекти, які формально відповідають ознакам ДПП, можуть виконуватись без застосування принципів, підходів та порядків передбачених Законом, в разі якщо є відповідне рішення державного партнера. В такому разі застосовують

безпосередньо Закон «Про концесії», що не регламентує дотримання принципів ДПП поза його рамками [14, с.87].

Інша проблема чинного концесійного законодавства, яка неодноразово обговорювалась експертами в юридичному середовищі, – це проблема можливості забезпечення кредитних зобов'язань приватного партнера за рахунок передачі майнових прав, що впливають з концесійного договору. Так, діюча редакція ст. 4 Закону України «Про концесії» передбачає можливість передачі концесіонером майнових прав, що впливають із договору концесії. Вказане право може використовуватись в якості застави за кредитним договором, проте лише за умови наявності механізму реалізації такого специфічного предмета застави, як право на концесію, який на сьогодні, в рамках даних правовідносин, відсутній. Очевидно, що реалізувати такий предмет застави за стандартною процедурою, регламентованою діючим законодавством України, неможливо [12, с. 51]. Перелік законодавчих вад не є вичерпним, а саме тому узгодження спеціального законодавства за формами державно-приватного партнерства та рамкового закону загалом для повноцінної реалізації спільних інвестиційних проектів держави і приватних інвесторів, досі залишається актуальним.

Підсумовуючи усе вищезазначене, можемо зробити висновок, що державно-приватне партнерство являє собою своєрідну систему відносин держави та бізнесу, яка широко використовується як інструмент національного, міжнародного, регіонального, міського, муніципального, економічного і соціального розвитку для реалізації суспільно значущих проектів. Проаналізувавши наведені вище поняття та положення сутності державно-приватного партнерства, ми пропонуємо розуміти останнє як урегульоване нормами права довготривале співробітництво, переважно на конкурсно-договірній основі, органів публічної адміністрації та приватних суб'єктів господарської діяльності, спрямоване на реалізацію проектів, що мають важливе суспільне значення.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

Державно-приватне партнерство як форма взаємодії держави та бізнесу успішно впроваджена у багатьох розвинених країнах світу та дає змогу підвищити результати ефективності діяльності об'єктів державної власності на основі використання ресурсів приватного сектору, що є надзвичайно важливим для України.

Вважаємо за необхідне детально дослідити історію розвитку державно-приватного партнерства, що, у подальшому, слугуватиме змістовним підґрунтям для аналізу сучасного стану інституту державно-приватного партнерства та формування рекомендацій і перспектив на майбутнє. Як стверджує О. В. Радіонова у роботі «Англосаксонська модель державно-приватного партнерства», у 1992 році міністр фінансів Великої Британії Норман Леймонт (Norman Lamont) проголосив заміну Правил Райрі на Приватну фінансову ініціативу (Private Finance Initiative), зробивши цим можливим використовувати приватний капітал в державних капіталовкладеннях. Принципи Приватної фінансової ініціативи цілком наслідували принципи Правил Райрі: підприємства, засновані у відповідності до Приватної фінансової ініціативи, мають перемістити основні ризики, пов'язані з проектом, в державний сектор та забезпечити більш ефективне використання державних ресурсів [15, с. 57]. Втім, історія розвитку державно-приватного партнерства як окремого інституту розпочинає свій відлік з концептуальних положень основоположника сучасної теорії державного регулювання економіки Джона Кейнса, який у роботі «Laissez-faire» зазначав, що держава зобов'язана контролювати та регулювати економіку, знаходячись у той самий час у взаємозв'язку із приватним сектором [16, с. 117].

Варто акцентувати на тому, що концесія як форма державно-приватного партнерства виникла раніше, ніж власне інститут державно-приватного

партнерства, а отже, й вплинула на подальший хід історії розвитку державно-приватного партнерства як окремої моделі.

Досліджуючи історію розвитку інвестиційного законодавства в цілому, бачимо, що у Російській імперії не існувало спеціального законодавства про інвестиційну діяльність, але на початку XX століття було вже сформоване торгове, банківське, акціонерне та інші законодавства, що забезпечувало відповідні умови для діяльності вітчизняних і іноземних інвесторів. Проте, на відміну від дореволюційної Росії залучення іноземного капіталу після революції вимагало створення особливих умов та особливого правового регулювання.

Використання концесій за часів Радянського Союзу було розпочато з перших днів становлення Радянської влади, що було пов'язано з необхідністю швидкого відродження та розвитку окремих галузей промисловості. Правові засади концесійної політики були сформульовані в 1918 році в перших документах уряду Радянської республіки. Цими документами передбачалося, що: концесіонер мав дотримуватися радянського законодавства; концесіонер повинен був продавати частину виробленої ним продукції уряду РРФСР за ринковими цінами; іноземний капітал міг залучатися для організації державних підприємств у Росії з наданням йому у вигляді компенсації права на оренду невикористаних природних багатств тощо [18]. Ці принципи пізніше увійшли до декрету РНК РРФСР від 23.11.1920 р. «Загальні економічні та юридичні умови концесій».

Зміна внутрішньополітичного курсу СРСР у кінці 30-х років XX століття спричинило погіршення міжнародних відносин та згортання концесійної діяльності в країні. Головний Концесійний комітет був ліквідований наприкінці 1937 року, хоча деякі концесійні угоди продовжували діяти до початку Другої світової війни. 10 грудня 1990 р. були прийняті Основи законодавства про інвестиційну діяльність в СРСР, які мали більш декларативний характер та вперше визначили заборону безплатної націоналізації інвестицій, і їх

положення стосувалися інвестиційної діяльності як вітчизняних, так і іноземних інвесторів[20].

Що ж стосується України то, як влучно зазначає В. Устименко, Р. Джабраїлов – правове регулювання державно-приватного партнерства отримало спочатку галузевий відтінок, що яскраво засвідчило розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку державно-приватного партнерства у житлово-комунальному господарстві» від 16.09.2009 р. [21]. В даному документі державно-приватне партнерство (ДПП) визначено як один із серед ключових механізмів реалізації політики модернізації економіки України, вирішення важливих соціально-економічних проблем[22].

Основними перевагами проектів ДПП над традиційними проектами надання послуг публічним сектором вважаються такі [23]: державні органи влади та громади можуть скористатися досвідом та ефективністю, притаманними приватному сектору, що означатиме менші витрати і вищу якість послуг; використання інноваційних технологій; гарантується розподіл комерційних ризиків; підвищується ефективність управління; з'являється інструмент залучення додаткових інвестицій у проект; вивільняється частина співробітників, які можуть займатися вирішенням інших важливих проблем міста [24, с. 6-7].

Слід зазначити, що успішний досвід реалізації проектів ДПП в Україні фактично відсутній, хоча на державному рівні існує зацікавлення до таких проектів у сфері будівництва автошляхів та енергетиці[25, с. 307]. На місцевому цікавими для ДПП є проекти у сфері ЖКГ, де потреба в інвестиційних ресурсах сягає сотень мільярдів гривень для модернізації та відновлення житлового фонду і житлово-комунальної інфраструктури, підвищення енергоефективності будівель, поліпшення якості питної води тощо[26, с. 67].

На думку О. І. Карого, К. В. Процак та А. О. Мавріної, головними перешкодами для ДПП в Україні є [27, с. 78]: недостатність довіри та

співробітництва між партнерами; складне та суперечливе законодавство у сфері ДПП; відсутність доступних фінансових ресурсів; недостатня фаховість публічного партнера для підготовки проектів ДПП.

Можна погодитися з А. Міцканом [5, с. 51], що в Україні існують суттєві проблеми в отриманні фінансування проектів ДПП: недостатність державного фінансування для покращання комунальної інфраструктури; нерозуміння ризиків комунальних підприємств комерційними банками; складність отримання гарантій та повернення інвестицій; складність запозичення коштів органами місцевого самоврядування; обережність приватних та портфельних інвесторів; наслідки фінансової кризи та обмеженість доступного іноземного капіталу.

Для повноцінного аналізу стану розвитку державно-приватного партнерства в Україні з моменту набуття незалежності варто керуватися офіційною статистикою, наданою Міністерством економічного розвитку і торгівлі України для дослідження реального стану розвитку державно-приватного партнерства всередині країни. Так, за період з 1992 р. по 2014 р. в Україні було реалізовано 58 проектів, в які вкладено майже 15 млн. дол. США. Причому сфера застосування проектів ДПП є досить вузькою (енергетика, телекомунікації, водопостачання та водовідведення, транспорт). Протягом 1991–2014 рр. найбільша кількість проектів ДПП в Україні була реалізована у сфері енергетики, а саме 41 проект загальною вартістю інвестиційних зобов'язань 2 300 млн. дол. США, або 15,7% усіх інвестиційних зобов'язань. Однак за галузевим розміщенням інвестицій найбільш привабливою сферою інфраструктури в Україні стали телекомунікації, де обсяг інвестицій становить 12 009 млн. дол. США (82% усіх інвестиційних коштів) за умов упровадження 14 проектів державно-приватного партнерства [28].

Однією з основних проблем, з якими стикаються всі держави, які прагнуть розвивати державно-приватне партнерство, є проблема вироблення процедур і стимулювання процесів, що забезпечують ефективність функціонування ДПП та започаткування нових інститутів[29, с. 102-103]. Крім

того, ДПП вимагають створення нового типу державної та громадської експертизи, що сприятиме реалізації проектів і відстежуватиме їх результативність [30, с. 59].

Звернувшись до міжнародної практики здійснення ДПП, можна помітити, що серед розвинутих країн найбільших масштабів використання проектів державно-приватного партнерства досягнули США. Аналізуючи досвід США у галузі реалізації державно-приватного партнерства, можна виділити наступні характерні сфери співпраці держави та бізнесу[32, с. 98]: коопераційні програми НДДКР у межах інноваційного циклу, стратегічні міжгалузеві партнерства, що засновуються для розробки та комерціалізації базових технологій масового застосування, регіональні центри передачі технологій Національного управління з аеронавтики і дослідження космічного простору, які координують технологічні ініціативи штатів та науково-технічних організацій NASA.

Завдяки такій діяльності, уряд США створив середовище для підвищення технологічного рівня промисловості з врахуванням реальних потреб нових ринків та поліпшення конкурентоспроможності національної економіки [11].

В попередньому розділі були висвітлені основні нормативно-правові акти, що регулюють здійснення ДПП в Україні. Таким чином, ми з'ясували, що лише на загальнодержавному рівні налічується кілька десятків нормативних актів, що безпосередньо регулюють питання ДПП, серед яких також є низка нормативних документів щодо методик і процедур, пов'язаних із реалізацією ДПП. Згідно цих документів, ще на етапі до підписання угоди про ДПП приватному партнерові потрібно пройти складні процедури узгоджень. Водночас, він не отримує від держави необхідних гарантій щодо виконання з її боку зобов'язань. Згідно затвердженого порядку, спочатку необхідно підписати контракт про ДПП та розпочати його реалізацію, а вже потім держава прийматиме рішення про надання фінансової підтримки, що не відповідає базовій сутності ДПП. Так, отримуючи кошти з державного бюджету, приватний партнер підпадає під: а) жорстку, складну і тривалу процедуру

закупівель відповідно до законодавств; б)обтяжливе звітування (щоквартальне і щорічне); 3) додаткові перевірки (кількість яких не встановлено).

Варто звернути увагу і на той факт, що на даний момент відсутній механізм, який би регулював взаємодію між центральними та місцевими органами виконавчої влади, приватними партнерами. Зокрема, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України є спеціально уповноваженим органом з питань державно-приватного партнерства. Водночас, Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України забезпечує реалізацію державної політики у сфері інвестиційної діяльності та управління національними проектами ДПП, місцеві органи влади формують і забезпечують реалізацію політики розвитку ДПП на відповідному рівні управління, що породжує дублювання функцій та виникнення суперечностей між органами влади. [17]. Суттєвою перешкодою для практичного запуску інвестиційних проектів на засадах ДПП, також є відсутність кадрового забезпечення із відповідним рівнем методологічної та методичної підготовки, адже діяльність відповідних працівників, відповідальних за сферу інвестиційної діяльності не спрямована на створення сприятливих умов для залучення приватного капіталу в реальний сектор економіки [18].

Підсумовуючи все вищезазначене, можемо стверджувати, що для практичного запровадження основних форм ДПП з метою залучення приватних інвестиційних ресурсів для модернізації української економіки необхідне проведення цілеспрямованої послідовної державної політики розвитку даної форми співпраці. Вона має бути спрямована на формування сприятливого економічного та управлінського середовища для розроблення й реалізації проектів ДПП, а саме: удосконалення нормативно-правової бази регулювання відносин ДПП; удосконалення інституційного забезпечення розвитку ДПП; підвищення рівня довіри та співробітництва між партнерами; вдосконалення кадрового забезпечення із відповідним рівнем методологічної та методичної підготовки.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНО- ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

Розвиток державно-приватного партнерства в Україні має низку, на нашу думку, правильних пріоритетів, про що свідчить аналітична записка «Щодо розвитку державно-приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності в Україні» Національного інституту стратегічних досліджень. Згідно даного документу для практичного запровадження основних форм ДПП з метою залучення приватних інвестиційних ресурсів для модернізації української економіки необхідне проведення цілеспрямованої послідовної державної політики розвитку ДПП. Вона має бути спрямована на формування сприятливого економічного та управлінського середовища для розроблення й реалізації проектів ДПП, а саме: удосконалення нормативно-правової бази регулювання відносин ДПП; удосконалення інституційного забезпечення розвитку ДПП; підвищення гарантій захисту інтересів державних та приватних партнерів ДПП у процесі розроблення, затвердження та реалізації проектів [31].

Разом з тим визначення пріоритетних сфер національної економіки для впровадження механізмів ДПП має здійснюватись з урахуванням міжнародного досвіду на основі таких критеріїв [34, с. 13]: соціально-економічний потенціал даної сфери; суспільна значущість проекту (Національний проект), роль даної сфери у забезпеченні економічної, фінансової і гуманітарної безпеки країни; наявність методичного та організаційного забезпечення ДПП; наявність кваліфікованих кадрів і досвіду залучення приватного сектора до інфраструктурних інвестиційних проектів; прозорість та відносна простота реалізації пілотних проектів.

В попередніх розділах нами були висвітлені основи нормативно-правового регулювання здійснення механізму державно-приватного

партнерства в Україні. Однак, ми погоджуємося зі словами О. Бутник, яка у роботі «Аналіз розвитку державно-приватного партнерства в Україні» стверджує що, ці законодавчі акти є далекими від ідеальних (у плані регулювання відносин у ДПП) і вимагають істотних доробок [36]. Саме тому виявлення недоліків у законодавстві, цільових орієнтирів даного виду взаємодії держави та бізнесу як засобу реалізації суспільних потреб, виокремлення концептуальних підходів до формування механізму ДПП дозволить окреслити головні напрямки вдосконалення й основні ключові параметри розвитку цієї діяльності у нашій країні.

Досить проблематичним та першочерговим для врегулювання з боку держави постає явище неузгодженості відповідних законів та нормативно-правових актів щодо регулювання ДПП, які часто містять різні норми стосовно однакових питань у сфері ДПП, а сам механізм реалізації таких проектів не є однозначним та уніфікованим. Ця проблема постає через невизначеність співвідношення Закону «Про державно-приватне партнерство» та інших нормативно-правових актів, якими врегульовано питання реалізації проектів ДПП, оскільки процедура й механізм реалізації не є транспарентними та чітко визначеними і потребують чітких дій від уряду в напрямку уніфікації нормативно-правової бази у сфері ДПП[37, с. 92] .

Складним та неоднозначним питанням також є процедура визначення приватного партнера. Наприклад, ст. 14 Закону «Про державно-приватне партнерство» встановлено, що визначення приватного партнера здійснюється на конкурсних засадах, крім випадків, коли законом передбачена спеціальна процедура. Однак деякими нормативно-правовими актами передбачені виключення з цього правила. Наприклад, Закон України «Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності» передбачені деякі винятки, що стосуються певних видів господарських товариств. Крім того, Постанова КМУ №384 передбачає право уповноваженого органу застосовувати спеціальні процедури, замість проведення конкурсу за

загальною процедурою, що визначається Законом про ДПП [7]. Тобто виникла необхідність у встановленні єдиної уніфікованої процедури визначення та оголошення приватного партнера для всіх проектів ДПП.

На нашу думку, для врегулювання вищезазначеної проблеми, варто взяти до уваги та скористатись яскравим прикладом забезпечення тендерного процесу в електронних публічних та державних закупівлях за допомогою сучасної гібридної електронної системи «Прозоро». Система «Прозоро» – це база даних, що знаходиться на сервері і до якої можливо долучитися лише через один із електронних майданчиків, які мають доступ до системи. Завдяки такій організації процесу закупівель, держава не зможе втручатися в хід торгів, відсіювати учасників або впливати на них [38]. Ми переконані, що шляхом створення аналогу такої електронної відкритої системи можна досягти забезпечення якісного та прозорого проведення конкурсу приватних партнерів для реалізації певного проекту в рамках державно-приватного партнерства. Зокрема перевагами такого нововведення є наступні: викорінення і системне запобігання корупції, прозорість всього конкурсного процесу, неприпустимість дискримінації заявок, об'єктивна оцінка заявок, простота і легкість застосування конкурсних процедур відбору, перехід на електронний документообіг, повна звітність і аналіз здійснення ДПП, відкриті процедури прийняття рішень, широке залучення громадськості.

Зазначимо наступну проблему у сфері ДПП. Як було вже згадано, однією із найрозповсюдженіших форм реалізації державно-приватного партнерства є концесія. Закон України «Про концесії» був прийнятий в 1999 р. [39, с. 89]. Хоча з того часу до закону була внесена достатня кількість змін та доповнень, проте до сьогоднішнього дня було укладено зовсім мало, в порівнянні зі світовим досвідом, договорів концесії за передбаченою ним процедурою (проекти, які за фактом є прикладом державно-приватного партнерства, але реалізовані за межами цього закону, не враховуються), що свідчить про нездатність вищезазначеного нормативно-правового акту ефективно врегульовувати відносини в даній сфері.

Закон України «Про державно-приватне партнерство» визначив однією із ознак ДПП передачу приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства, водночас в Законі України «Про концесії» одним з принципів концесійної діяльності також є розподіл ризиків між сторонами концесійного договору. З цього можна зробити два важливих висновки: по-перше, за загальним правилом саме держава несе ризики реалізації проекту, і по-друге, лише частина таких ризиків передається приватному партнеру, але постає питання, чи, дійсно, цей принцип належним чином втілений у законодавстві [9]. Закон про концесії визначає, що у разі розташування об'єкта концесії на земельній ділянці державної або комунальної власності, повноваження щодо розпорядження якою здійснює концесіодавець, така земельна ділянка надається в оренду концесіонеру разом з об'єктом концесії на строк дії концесійного договору, згідно з Земельним кодексом України та Законом України «Про оренду землі». Отже, жодних преференцій у земельному питанні концесіонер не отримує: земельна ділянка надається в оренду на загальних підставах, і за користування нею потрібно платити орендну плату, незалежно від результатів концесійної діяльності [40, с. 4]. Також згідно відповідного закону концесія передбачає зобов'язання концесіонера сплачувати концесійні платежі: концесійний платіж вноситься концесіонером, відповідно до умов концесійного договору, незалежно від наслідків господарської діяльності. І нарешті, майно, створене на виконання умов концесійного договору, є об'єктом права державної чи комунальної власності. Таким чином, фактично, приватний партнер платить державі за створення об'єкту концесії, який є державною власністю, на земельній ділянці, що є державною власністю, і за використання якої треба платити державі. Як наслідок ми бачимо, що відсутній рівний розподіл ризиків, адже держава отримує орендну плату та концесійні платежі, незалежно від результатів господарської діяльності концесіонера. Для того, щоб підвищити так звану інвестиційну привабливість для співпраці приватного сектору із державою, ми пропонуємо спростити процедуру отримання прав на землю при здійсненні

інвестиційних проектів. Таким чином, якщо земельна ділянка вже знаходиться у користуванні державного підприємства, то було б раціональніше залишити право користування у нього, а для цілей ДПП приватний партнер матиме право використовувати її безпосередньо на підставі договору концесії (іншого договору в межах ДПП). З одного боку, приватний інвестор буде звільнений від необхідності платити за оренду (держава теж має нести витрати), з іншого – державний партнер не втрачає контроль над землею. [41]. Стосовно концесійних платежів, то з метою розподілу ризиків, хоча б частина платежів має залежати від результатів реалізації проекту. За таких обставин у приватних інвесторів з'являється інтерес саме до державно-приватного партнерства. Є інтерес і у держави, адже, за описаною вище схемою, держава отримує право власності на матеріальний об'єкт та участь у прибутку, не враховуючи можливий гарантований концесійний платіж, якщо це буде передбачено законом або договором.

Також завданням держави з метою залучення інвестицій та сприяння розвитку ДПП є законодавче закріплення пільгового податкового режиму для приватного партнера шляхом внесення змін до Податкового кодексу України. Спеціальні податкові та митні режими є поширеною практикою залучення інвестицій в іноземному інвестиційному законодавстві. Серед найбільш популярних можна назвати зменшення ставки податків, надання податкових пільг, звільнення від оподаткування певних проектів. Податковим кодексом України не встановлено жодних пільг для проектів ДПП, однак для розвитку ДПП та залучення приватних партнерів для участі у подібних проектах можна розглянути запровадження таких податкових пільг як пільги зі сплати роялті, зниження митних платежів на імпорт обладнання або сировини та звільнення від сплати податку на прибуток на початковій стадії реалізації проекту [42]. Безумовно, такі пільги мають бути економічно обґрунтованими та доцільними в контексті конкретного проекту ДПП.

Наступною проблемою у сфері ДПП постає відсутність чітко визначених критеріїв та вимог до договору про ДПП. Так, Ст. 5 Закону про ДПП

передбачено, що договір, укладений в рамках державно-приватного партнерства, може містити елементи різних договорів (змішаний договір), умови яких визначаються згідно із цивільним законодавством України[7]. Однак відповідним Законом не передбачено суттєвих вимог, які мають міститися у договорі про ДПП. Постанова Кабінету Міністрів України №384 містить загальні вимоги, що не мають обов'язкового характеру [42]. Враховуючи той факт, що більшість іноземних держав прийняли модельні договори про ДПП, відсутність такого в українському законодавстві може стати лише додатковою перешкодою для іноземного інвестора, оскільки він не може врахувати стандартні умови співпраці. Як наголошує А. Буквич, відсутність таких типових договорів можна пояснити також тим, що в Україні практика реалізації проектів у сфері ДПП є досить незначною, а також відсутні перевірені правила втілення проектів ДПП. Істотні умови передбачені Законом України «Про концесії», проте вони ґрунтуються на принципах, які застосовуються і до звичайних державних закупівель, що не враховує специфіку проектів ДПП [43, с. 57]. Більше того актуальним питанням залишається інформаційне забезпечення через реєстрацію таких договорів та оприлюднення їх в друкованих засобах масової інформації та на сайті контролюючого органу, що ми, власне, і пропонуємо впровадити.

Ще одним першочерговим завданням постала розбудова уповноваженого державного органу, відповідального за розвиток державно-приватного партнерства в Україні та налагодження його взаємодії з іншими державними установами з метою уникнення дублювання функцій у сфері здійснення ДПП. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України як провідний орган державної влади у сфері розроблення державної економічної політики і відповідальний за розвиток ДПП має забезпечити: формування стратегічних напрямів розвитку ДПП в Україні, що передбачає створення відповідної стратегії, нормативно-правового та організаційного забезпечення [44].

Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України у межах його діяльності має послідовно перетворитись на повноцінний

інститут розвитку в інвестиційній сфері, роль якого полягає у методологічному та організаційному забезпеченні впровадження Національних проектів [45, с. 90]. Наступним не менш важливим кроком є посилення функцій органів місцевого самоврядування у сфері державно-приватного партнерства в Україні та нормативне регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та уповноваженого державного органу, відповідального за розвиток ДПП в Україні, що передбачатиме право вказаних органів у межах своїх повноважень та чинного законодавства самостійно приймати рішення про доцільність впровадження та реалізацію проектів ДПП, отримувати консультативну та методичну допомогу уповноваженого органу і зобов'язання погоджувати свою діяльність з відповідними центральними органами виконавчої влади [45, с. 91].

Таким чином в ході даного дослідження нами було з'ясовано, що найголовнішою проблемою, з точки зору приватного власника, є наявність значних ризиків інвестування в капіталомісткі об'єкти за відсутності гарантій держави через політичну нестабільність в країні. Для вдосконалення здійснення ДПП в Україні необхідно створити логічну модель відносин держави, бізнесу та суспільства з орієнтацією на кращу європейську і світову практику, у тому числі враховуючи сучасні кризові тенденції.

Окрім цього для створення більш сприятливого середовища для інвестування приватними партнерами в проекти ДПП, пропонуємо підвищити рівень гарантування захисту їх прав та законних інтересів за допомогою наступних заходів: розробити механізм справедливої компенсації у разі дострокового припинення договору ДПП за ініціативи державного партнера з метою відшкодування обґрунтованих збитків приватного партнера; розробити механізм компенсації державним партнером приватному партнерові різниці між затвердженими та економічно обґрунтованими тарифами (цінами) на послуги (товари); передбачити можливість державному партнерові надавати пільги приватному партнеру, якщо збільшення тарифів є проблемним з огляду на політичні або економічні чинники; визначити види підтримки проектів ДПП,

що можуть надаватись органами державної влади або місцевого самоврядування.

Отже, задля залучення іноземного інвестора до участі у проектах ДПП законодавство України потребує подальшого вдосконалення. Першочерговий план змін, на нашу думку, набуває наступного вигляду: внесення змін до законодавства про ДПП з метою його уніфікованого застосування та тлумачення; запровадження уніфікованої процедури для всіх видів договорів ДПП; розбудови уповноваженого державного органу, відповідального за розвиток ДПП в Україні; посилення функцій органів місцевого самоврядування у сфері ДПП; запровадження прозорої конкурсної процедури відбору приватних партнерів в рамках проектів ДПП шляхом створення незалежної електронної публічної платформи; чіткий розподіл функцій між відповідними органами державної влади щодо реалізації проектів ДПП; запровадження процедури та механізму реалізації пільгового податкового режиму для державних партнерів шляхом внесення змін до Податкового кодексу України; забезпечення рівноправного розподілу ризиків між державою та приватним партнером за договором концесії в умовах здійснення державно-приватного партнерства шляхом внесення змін до Закону України «Про концесії», Земельного кодексу України, Цивільного кодексу України; запровадження єдиного модельного договору ДПП.

Таким чином, реалізація проектів ДПП є необхідністю для розвитку інфраструктурних проектів в Україні. Для успішної реалізації таких проектів законодавством України мають бути передбачені рівні, ефективні, прозорі правила та процедури, які будуть зрозумілі іноземному партнеру. Відповідно, законодавство України має бути вдосконалено, а політика державних органів спрямована на позиціювання України як надійного і стратегічного партнера, який зацікавлений у залученні та розвитку проектів ДПП.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження ми дійшли таких висновків:

1. Було з'ясовано, що державно-приватне партнерство являє собою своєрідну систему відносин держави та бізнесу, яка широко використовується як інструмент національного, міжнародного, регіонального, міського, муніципального, економічного і соціального розвитку для реалізації суспільно значущих проектів на засадах забезпечення інтересів сторін, політичної підтримки, консолідації ресурсів учасників, ефективного розподілу ризиків між ними, рівноправності і прозорості відносин для забезпечення поступального розвитку суспільства. Раціональне використання механізмів державно-приватного партнерства поряд з іншими механізмами державного регулювання дасть змогу створити умови для зміцнення економічного і політичного суверенітету України, підвищення її міжнародного авторитету, інвестиційної привабливості. Формування специфіки господарських правовідносин на основі взаємодії державної та приватної форм власності є найважливішою особливістю ДПП, що відрізняє його від інших форм взаємодії держави і бізнесу. Завдяки ДПП відбувається, по-перше, забезпечення вибору найбільш ефективних шляхів використання державних та приватних ресурсів, а, по-друге, створюється комбінована форма власності, що водночас не націоналізована і не приватизована; по-третє здійснюється залучення бізнесу в усі стадії реалізації проекту, по-четверте, формується тривалий характер співробітництва.

2. Нормативно-правове регулювання розвитку ДПП в Україні характеризується багаторівневою в певній мірі неузгодженістю, створює ризики, що створює ризики для ефективного використання цього механізму для активізації інвестиційної діяльності. Найголовнішою проблемою, з точки зору приватного власника, є наявність значних ризиків інвестування в капіталомісткі об'єкти за відсутності гарантій держави через політичну нестабільність в країні. Для вдосконалення здійснення ДПП в Україні необхідно створити логічну модель відносин держави, бізнесу та суспільства. Налагодження пріоритетних

напрямів вдосконалення має здійснюватися з орієнтацією на кращу європейську і світову практику, у тому числі враховуючи сучасні кризові тенденції.

3. З метою залучення інвестицій та сприяння розвитку ДПП варто передбачати закріплення пільгового податкового режиму для приватного партнера шляхом внесення змін до Податкового кодексу України. Спеціальні податкові та митні режими є поширеною практикою залучення інвестицій в іноземному інвестиційному законодавстві. Серед найбільш популярних можна назвати зменшення ставки податків, надання податкових пільг, звільнення від оподаткування певних проектів. Податковим кодексом України не встановлено жодних пільг для проектів ДПП, однак для розвитку ДПП та залучення приватних партнерів для участі у подібних проектах варто розглянути запровадження таких податкових пільг як пільги зі сплати роялті, зниження митних платежів на імпорт.

Таким чином, з метою удосконалення правового регулювання ДПП пропонуємо внести зміни до законодавства про ДПП з метою його уніфікованого застосування та тлумачення; запровадити уніфіковані процедури укладення всіх видів договорів ДПП; визначити обов'язком уповноваженого державного органу, відповідального за розвиток ДПП в Україні ведення активного електронного реєстру договорів у сфері ДПП, запровадження прозорості конкурсної процедури відбору приватних партнерів в рамках проектів ДПП шляхом створення незалежної електронної публічної платформи; чіткий розподіл функцій між відповідними органами державної влади щодо реалізації проектів ДПП; запровадження процедури та механізму реалізації пільгового податкового режиму для державних партнерів шляхом внесення змін до Податкового кодексу України; забезпечення рівноправного розподілу ризиків між державою та приватним партнером за договором концесії в умовах здійснення державно-приватного партнерства шляхом внесення змін до Закону України «Про концесії», Земельного кодексу України, Цивільного кодексу України; запровадження єдиного модельного договору ДПП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Узунов Ф. В. Удосконалення інструментарію реалізації державно-приватного партнерства в Україні: дис. канд. наук держ. управління: 25.00.02 / Узунов Федір Володимирович – Київ, 2015. – 381 с.
2. Лаптії Т. М. Теоретичний зміст поняття і практика застосування партнерства в сучасній економіці / Т. М. Лаптії // Економічна теорія та історія економічної думки. – 2012. – № 6. – С. 165–168.
3. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства: Практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу / С. Грищенко – К., ФОП Москаленко О. М., 2011. – 140 с.
4. Заскалкін А. С. Механізми розвитку державно-приватного партнерства на регіональному рівні : дис. канд. наук держ. управління : 25.00.02 / Заскалкін Артем Сергійович – Харків, 2017. – 226 с.
5. Макаров І.Н. Національна інфраструктура и державно-приватне партнерство: потреби сучасної економіки / І. Н. Макаров // Креативна економіка. – 2012. – № 5. – С. 50–54.
6. Проблеми та перспективи впровадження державно-приватного партнерства у відносини у сфері господарювання / В, Устименко, Р. Джабраїлов // Схід. – 2011. – № 1 (108). – С. 175-178.
7. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
8. Павлюк К. В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави / К. В. Павлюк, С. М. Павлюк // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – № 17. – С. 10–19.
9. Вінник О. Державно-приватне партнерство з використанням угод акціонерів / О. Вінник // Право України. – 2010. – № 8. – С. 47–55.
10. Пасічник М. В. Механізми впровадження нового публічного менеджменту: досвід США / М. В. Пасічник // Державне управління: теорія та

практика – № 1. – 2009 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.academy.gov.ua/ej/ej9/doc_pdf/Pasichnyk_MV.pdf.

11. Пашинська К. С. Форми державно-приватного партнерства [Текст] / Ксенія Сергіївна Пашинська // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2015. – Том 22. – № 1. – С. 48-52.

12. Сімсон О. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері / О. Сімсон. // Вісник. – 2011. – № 4. – С. 222–230.

13. Практическое руководство по вопросам эффективного управления в сфере государственно-частного партнерства. – Женева: Организация Объединенных Наций, 2008. – 113 с.

14. Павлюк К. В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави / К. В. Павлюк, С. М. Павлюк // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – Вип. 17. – С. 40–49.

15. Полякова О. М. Світовий досвід фінансування розвитку автодорожньої інфраструктури на основі державно-приватного партнерства / О. М. Полякова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – № 48. – С. 69–73.

16. Osei-Kyei, R. Review of studies on the Critical Success Factors for Public-Private Partnership (PPP) projects from 1990 to 2013 / R. Osei-Kyei, A. P. C. Chan // International Journal of Project Management // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0263786315000411>.

17. Chou J.-Sh. Cross-country comparisons of key drivers, critical success factors and risk allocation for publicprivate partnership projects / J.-Sh. Chou, D. Pramudawardhani // International Journal of Project Management // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0263786314002117>.

18. Знаменський Г. Державно-приватне партнерство: український варіант / Г. Знаменський // Юрид. вісн. України. – 2009. – № 39(743) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.yurincom.com/ua/legal_bulletin_of_Ukraine/archive/?jid=344.

19. Концепція розвитку державно-приватного партнерства в Україні 2012-2017 роки // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ppp-ukraine.org/wp-content/uploads/2015/03/PPP-Development-Concept-2012-2017.pdf>.

20. Щодо розвитку державно-приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності в Україні / Аналітична записка // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/816>.

21. Програма розвитку державно-приватного партнерства // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.auc.org.ua/page/programa-rozvitku-derzhavno-privatnogo-partnerstva>.

22. Схема державно-приватного партнерства може спрацювати в українській економіці // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.comments.ua/money/196024-shemaderzhavnoprivatnogo-partnerstva.html>.

23. Verhoest, K. How Do Governments Support the Development of Public Private Partnerships? Measuring and Comparing PPP Governmental Support in 20 European Countries / Verhoest K., Petersen O. H., Scherrer W., Soeipto R. M. // *Transport Reviews: A Transnational Transdisciplinary Journal*. – 2015. – Volume 35, Issue 2. – P. 118-139.

24. Crimsey D. and Lewis M. K. The Governance of Contractual Relationships in Public Private Partnerships / D. Crimsey, M. K. Lewis // *Journal of Corporate Citizenship*. – 2004. Issue 15, Autumn. – P. 91–109

25. 12. Teng, T. L. Analysis of the Formation Path of the Residual Value Risk in Public Private Partnership Projects Based on SEM Method / Teng T. L., Yuan J. F., Li Q. M. // *Advanced Materials Research*. – 2014. – Vols 1079- 1080. – P. 1126–1130.

26. 13. Teng, T. An Attempt to Apply Vulnerability for Quantifying Risks in Public Private Partnership Projects / Teng T., Li Q., Yuan J., Deng X. //

Proceedings of the 19th International Symposium on Advancement of Construction Management and Real Estate, 28 Apr 2015. – 2015. – P. 799–808.

27. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14.09.1999 № 1039-XIV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1039-14>.

28. Муниципальные стратегии – сделано в России / [Балабанов А. Е., Каменская Е. А., Лукьянов А. Н. и др.]; общ. ред. А. Е. Балабанов, А. Н. Лукьянов. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 2008 с.

29. Шаров, Ю. П. Стратегічне планування в муніципальному менеджменті: концептуальні аспекти / Ю. П. Шаров. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 302 с.

30. Проведення Євробаскету-2015 – хороший спосіб випробувати систему державно-приватного партнерства // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/newsline/show/provedenie-evrobasketa-2015-horoshiy-sposob-ispytat-sistemu06032013165800>.

31. Гриценко Л. Л. Науково-методичний підхід до оцінювання ризиків інноваційних проектів державно-приватного партнерства / Л. Л. Гриценко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2015. – № 1. – С. 96–106.

32. Маркова І. В. Визначення функцій та розподіл ризиків державно-приватного партнерства на залізничному транспорті / І. В. Маркова, О. М. Лук'янова, В. А. Волохов // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 42. – С. 164–168.

33. Шевченко Б. О. Відносини партнерства в контексті трансформаційних змін державного управління в умовах глобалізації / Шевченко Борис Олексійович // Технологічний аудит та резерви виробництва. – 2015. – № 1/7(21). – С. 12–17.

34. В Уряді підраховали розмір тіньової економіки в Україні / Економіст // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.ekonomist.com/2420-v-uryad-pdrahuvali-rozmr-tnovoyi-ekonomki-vukrayin.html>.

35. Українці не довіряють владі і хочуть повернути ядерний статус – опитування / Тиждень.ua // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/120786>.
36. Public-Private Partnership for Innovation: synthesis report/OECD Science Technology and Industry Outlook. – Paris, 2004. – P. 88–106.
37. Investing in research: an action plan for Europe. Communication from the Commission, COM(2003) 226 final/2, Brussels, 4.6.2003 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/226/en.pdf>.
38. Albert N. Link. Government as Entrepreneur / Albert N. Link. – N.-Y. : Oxford : University Press, 2009. – 196 с.
39. Albert N. Link. Public / Private Partnerships Innovation Strategies and Policy Alternatives / Albert N. Link. – N.-Y. : Springer Science+Business Media, Inc., 2006. – С. 3–5.
40. ERAWATCH // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cordis.europa.eu/erawatch/index.cfm>.
41. Private Participation in Infrastructure Database // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ppi.worldbank.org/explore/ppi_exploreCountry.aspx?countryID=97.
42. Ковальова О. М. Проблеми розвитку концесійних відносин в Україні / О. М. Ковальова // Науковий вісник ОНЕУ. – 2014. – № 1(209). – С. 55–65.
43. Відносини державно-приватного партнерства: проблеми вдосконалення правового регулювання в Україні Вінник О. М., д.ю.н., професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icrpa.com/ru/v%D1%96dnosiniderzhavno-privatnogo-partnerstvo-problemivdoskonalennya-pravovogoregulyuvannya-v-ukra%D1%97n%D1%96>.
44. Uzunov F. Forming of strategic objectives and vectors of public-private partnership development in Ukraine // Stredoevropsky vestnik pro vedu a vyzkum. – 2014. – № 1 (1). – P. 90–91.